

PANUN pakinoita

Marsalkamme

Minulle niinkuin tuhansille muillekin lehden lukijoille riitti tammisunnuntain aamuna Mannerheimin kuvan näkeminen etusivulla. Me tiesimme jokainen heti, mistä oli kysymys. Ja samalla tuntui siltä kuin olisi eräs merkittävä lehti historiasamme lopullisesti kääntynyt ja eteemme avautunut puhdas kirjoittamaton aukeama.

Palasin huoneeseeni ja pysähdin erään valokuvasuurenneksen eteen, nyt niinkuin monasti ennenkin. Se esittää Marsalkkaamme ja tuo kuva on minulle hyvin rakas, koska sen olen itse ottanut. Se tapahtui kaukana täältä, niin kaukana, että se nykyoloissa tuntuu kuin toisella puolen pallon tapahtuneelta. Elettiin niitä raskaita koettelemuksen aikoja, jolloin sodan raskas rautanyrkki painoi kansamme harteita. Johtajamme oli jälleen Mannerheim, jonka varma vakuumus oli, että hänen viimeinen kutsumustehtävänsä oli turvata isänmaansa raja ja liittää yhteen heimolaiset. Marski oli tarkastamassa etäisimpiä varustuksia ja joukkoja. Hän oli juuri noussut maastovaunustaan, kun automme pysähtyi vain muutaman metrin päähän ylipäälliköstä. Minulla oli kerrankin kunnon kamera enkä viivytellyt hetkeäkään. Avonaisesta auton ikkunasta kävi kaikki huomattamatta ja hälinättä.

Tuossa seisoo Marsalkka vielä pölynharmain saappain etäisen

pikkuseaman laiturilla. Hän on pukeutunut harmaaseen kesäpuuseroon, päässään hänellä on tuntomainen venelakkinsa, jonka otsalle paksut autolasit on nostettu. Kiikari riippuu hihnasta kaulassa ja vanka keppi käsivarresta. Asento on hieman erikoinen. — Marski on juuri kaivanut kotelostaan sikarin, jota paraikaa pyörittelee huultensa välissä. Hän ikäänkuin haistelee väkevän tupakan tuoksua. Kulmat rypyissä näyttää hän tällä hetkellä kiinnostavan kaiken huomionsa sikariin. Hän näyttää melko laihalta, vanhan miehen tapaan posket niskan kumartuessa muodostavat pari suurta poimua. Kasvoissa on muutenkin uurteita, niihin on aika painanut leimansa, mutta jos voitiin aikanaan sanoa kilpailunsa lopettaneen suuren suomalaisen juoksijan Paavo Nurmen lähikuvasta, että se esittää miestä, jonka kasvoin aika on painut lähtemättömät jäljet, mutta joka itsekin on aikaan jättänyt lähtemättömät jäljet, kuinka monin verroin suuremmalla syyllä nämä sanat sattuvat paikalleen Marsalkka Mannerheimista puhuttaessa.

Tuon kuvan ottamishetkellä oli Marsalkalla erittäin pitkä ja hänen ikäiselleen miehelle rasittava automatka. Hän ajoi mieluummin aina avonaisessa korkeassa maastovaunussa, josta hänellä oli myös hyvä näköala. Ja jollei aihetta ilmennyt saattoi

hän ajaa penikulma penikulman jälkeen pysähtymättä ja hän ajatti lujaa vauhtia. Katselen tuota tavallaan historiallista kuvaa, ajan uurtamia kasvoja ja pölyisiä saappaita. Pienellä tupakkapöydällä kuvan edessä on siitä lähtien, kun kuvan siihen kehystin, seissyt vanha palkintolippu, pieni Suomen lippu. Kun itsestään se aikanaan joutui juuri tuohon. Lasken sen puolitankoon...

Ulkona on kirkas pakkaspäivä ja valjennut. Muutamien rakennusten lipputangoissa liehuvat jo siniristit puolitankoon vedettyinä. Maansuru...

Ajatukset palautuvat vuosien taakse. Huomaan liikkuneeni yhdellä ja toisella suunnalla. Ylätään on polkuihin silloin tällöin mennyt ristiin suuren Mannerheimin tien kanssa — kaikesta aristokraattisuudestaan huolimatta hän oli demokraatti, joka ei eristäytynyt, kuten Suomen kansa niin hyvin tietää. Helsingissä häntä kyllä harvoin meikäläinen näki ennenkuin sota-aika oli ovella. Mahdoin nähdä Marskin ensimmäisen kerran sen suuren juhlan yhteydessä, joka toukokuun 16 päivänä 1938 vietettiin pääkaupungissa, jolloin vanhan talonpoikaisarmeijan sotilaat kokoontuivat Helsingin vieraisiksi. Lehteni oli varannut nuorelle reporterilleen liput ja niin oli minulla tilaisuus olla mukana yhtenä tuhansien joukossa Suurkirjon portailla, vie läpä sekä hyvällä näköalalla valokuvauspaikalla, mistä tein reportaashia ja valokuvan Senaatintorille kerääntyneitä joukkoja. Eräessä kuvassa, joka to-

sin on hyvin pientä kokoa, mutta erittäin selvä, näkyy kirkonportaille ahtautuneen kutsuvierasjoukon ja muun yleisömassan edessä kirkkaana vaikoimen kenraalinhattu, Mannerheim-hattu. Suoraryhtinen vapaussodan ylipäällikkö siinä ottaa vastaan ohimarssin. Ja tuossa, toisessa kuvassa, samoin, siinä ovat juuri juhlapukeiset kadetit Marskin kohdalla. Tuossa, kolmannessa kuvassa taas, Marski ottaa vastaan kymmenien kuorma-autojen ohimarssin, jokaisen auton lavalla siviilipukuisia miehiä — he olivat varmaan sotainvaliideja, vanhuksia tai muuten marssiin kykenemättömiä. Ja tuossa heitä marssii kenttäharmaa siviilipukuinen entinen armeija.

Vanhalle Agfalleni on tuo päivä tosiaan ollut historiallinen päivä!

Tuossa taas on kuva Kaivo-uistosta. Marskin asunnon edustalta, ei tosin oma ottamani. Siinä joukko ylioppilaita, silloisia ja hyvinkin paljon vanhempia, entisiä ylioppilaita, seisoo suorassa rintamassa, jota siviilipukuinen Marsalkka tarkastaa. Tuossa rivistössä olin mukana ja muistan tuon kevätpäivän varmaan aina. Musta huoliteltu puku, musta sileä tukka, valkoinen nenäliina rintataskussa, herraskeppi vapaasti vasemman käsivarren varassa riipumassa, katse kohdistettuna tiukkana, mutta samalla ikäänkuin liikkuneena tarkastettavaan rivistöön. Marskin seurueessa on tuttuja kasvoja, samoja ylioppilaita, eräskin tunnettu nykyoululainen, silloin nuori kandidaatti.

Vierähti tuskin enemmän kuin vuosi, kun Marsalkan YH:n aikana useinkin näki määrättyjä tutuksi tulleita reittejään vaeltamassa asunnoltaan esikuntaan tai esikunnasta kaupungille, todella usein jalkaisin, sillä reippailu oli hänelle avain terveyteen, työkykyyn ja pitkään ikään. Ja sitten sotien aikana jouduin jälleen erinäisissä vaiheissa tehtäviin, jotka suoritettiin samoilla seuduin, missä Marsalkka suoritti palvelustaan isänmaansa puolesta. Hänen äärimmäinen tarkkuutensa yksityiskohdissa, täsmällisyytensä ja työtärmonsä ei voinut olla kiinnostamatta jokaisen huomiota. Kun hän aamulla yhdeksän ajoissa lähti komentopaikkaansa hän viipyi tällä matkallaan myös häisuutisiin saakka käyden vain kahdesti aterioimassa. Kun matka ei ollut pitkä, suoritti hän sen melkein aina kävelemällä tervehtien tunnollisesti jokaista vastaan tulijaa niin samalla puolen kuin toisellakin puolen kadun. Ei, niinkuin olisi voinut ajatella, että hän ei joutanut kiinnostamaan kaikkiin pikkuaasioihin huomiotaan. Vastaantulevan sotilaan naisseuralaiselle saattoi Marski herttaisesti hymyillä. Moni nuori vänrikki, moni ylennyksensä johdosta ylpeäksi käynyt ylikersantti, joka armollisesti huitaisi kättään jos huitaisi samassa »kraatissa» oleville aseveljilleen, olisi saanut ottaa tässäkin esimerkkiä.

Nuorellakin miehelle on tuollainen päivä pitkä. Mutta tietysti saattoi myöhäinen kulkija kohdata ylipäällikön iltayönkin hetkinä. Silloin sai olla varma,

että vaikeat ratkaisut olivat sitoneet hänet kartan ja pöydän ääreen yli tavallisen ajan.

Alkupuolella sotaa Marski sulana aikana säännöllisesti ratsasti joka aamu ja kyllä hänestä silloin näki, että hän oli ratsuväen upseeri. Vasta kun lääkäri kielsi ratsastuksen, hän siitä luopui. vastahakoisesti, palatenkin siihen uudelleen ja uudelleen, kunnes se täytyi jättää. Tämän urheilun saivat sitten korvata pitkät kävelymatkat, sillä sotilaan täytyi ylläpitää kuntoaan, päämaja ei ollut herrastelua varten eivätkä autot mukavuuslaitoksia, vaan teknillisiä välttämättömiä apuneuvoja ajan sääntämiseksi.

Tietysti Marsalkasta voisi kirjoittaa alakerran toisensa jälkeen, yhden mokoman näkemään, toisen mokoman kuulemaan kuvaavia kertomuksia, kaskuja ja sattumia, mutta se ei ole tarkoitukseni nyt. Kuvat vain lähtivät kulkemaan, lipun äärellä.

Kun tammisunnuntain keskipäivällä palasin pitkältä kierrokselta lumisesta luonnosta, näin jo kauas pohjoispuolelle jokea, että koko pakkasusvan peittänyt kaupunki liputti. Ja luulen että kehoitukseksikin nuo liput sinä päivänä olisivat laskeutuneet puolitankoon. Suomen kansa teki täälläkin sunniaa suuren miehen lähdettyä...

Panu